

Inhoud

Voorwoord — 9

Inleiding — 11

1 BASTIONS IN INKT EN AARDE VAN DAMME TOT BRESKENS (1600-1814) — 13 PIET LOMBAERDE

Inleiding — 14

Vestingbouwkundige modellen en hun ontwerpers in de Nederlanden — 15

Vestingbouwkundige modellen: de Hollandse en Spaanse school — 16

Het systeem *à la huguenote* — 19

De vestingbouwkundig ingenieurs — 21

Traktaten, modelboeken en opleidingen — 24

De school voor *Duytsche Mathematique* in Leiden — 26

De *Academia real y militar del exercito de los Payses-Bajos* — 29

Het belang van defensielijnen — 30

Toename van voorwerken — 34

Zeshoekige en zevenhoekige gebastioneerde steden in de Nederlanden rond 1600 — 35

Simon Stevin en de zeshoekige *Stercte* — 35

De zevenhoek als preferentiële versterking in de Spaanse Nederlanden — 39

Geretrancheerde kampen en *strongholds*: drie voorbeelden — 50

Retranchement als versterkt kamp — 50

Het geretrancheerd kamp van Vauban en het latere Fort van Beieren — 52

Fort *Impérial* als *stronghold* nabij Breskens — 54

Besluit — 56

2 MILITAIRE EN POLITIEKE SITUATIE VANAF DE ZESTIENDE EEUW — 57 BRUNO COMER

De Tachtigjarige Oorlog — 58

Het strategisch belang van Damme — 64

De aanloop naar het Twaalfjarig Bestand — 69
Het Twaalfjarig Bestand — 72
De hervatting van de oorlog — 72
De Oorlogen van Lodewijk XIV tot 1701 — 79
Damme op het diplomatieke schaakbord — 80
De Spaanse Successieoorlog (1701-1713) — 83
De oorlog tot de slag bij Ramillies in 1706 — 84
De slag bij Ramillies en zijn gevolgen — 85
De Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748) — 94
Damme en omgeving in de voorbije twee eeuwen — 97

3 IJZENDIJKKE VESTINGEN, SCHANSEN EN LINIES IN ZEEUWS-VLAANDEREN — 99 HAROLD VAN DAMME

Beginjaren van de Opstand tegen Spanje (158-1609) — 100
Staatse veroveringen en aanvallen in het Spaanse gebied — 100
Heroveringen door Alessandro Farnese — 100
Prins Maurits verovert Sluis en IJzendijke — 101
Vanaf het Twaalfjarig Bestand (1609-1621) — 108
Redoutes, linies en schansen langs het Zwin (1621-1648) — 108
De Vrede van Münster (1648) — 108
Het verval van verdedigingswerken in tijden zonder vijandelijke dreiging — 109
De vesting IJzendijke — 113
(Oud) IJzendijke tot 1437 — 113
(Nieuw) IJzendijke vanaf 1587 — 113
Versterking en uitbreiding van de vesting door Simon Stevin en David van Orliens — 115
De vesting verliest haar militaire functie — 118
Het einde van de vesting IJzendijke — 119
Ontmanteling van de vesting — 119
Militair erfgoed en natuurwaarden - Arco Willeboordse — 123

4 DAMME — 127 CAROLINE TERRYN / ROBRECHT PILLEN

Damme - 400 jaar Zevenster - Caroline Terryn — 128
Inleiding — 128
Het middeleeuwse Damme — 129

Damme rond 1560 — 130
De zestiende-eeuwse bolwerken — 132
De contrescarp van 1604 — 135
La Nueva fortificación — 142
Militaire aanwezigheid in Damme — 153
Het hoornwerk en andere aanpassingen 1701-1703 — 159
Inundatie en forten rond Damme 1704 — 167
Geleidelijke aftakeling van de militaire vesting — 172
Nu een bastion voor natuur en natuurbeleving - Robrecht Pillen — 177
De stadswallen in de twintigste eeuw — 177
Van vesting tot natuurreservaat — 178
Een bastion voor de natuur — 179
Wat teloor ging herstellen: een uitdaging — 185
Veel handen maken licht werk — 189
Educatieve ontsluiting: Onbekend is onbemind — 192

5 **SLUIS** — 193

ARCO WILLEBOORDSE EN JAN HUTSEBAUT

Inleiding — 194
De middeleeuwse versterkingen 1382-1572 — 195
De vesting — 195
De buitenwerken — 197
De opstandige en Spaanse vesting 1572-1604 — 199
De opstandige vesting 1572-1587 — 199
Sluis, een Spaanse vesting, 1587-1604 — 200
De Staatse vesting, 1604-1699 — 201
Sluis, belegerd en ingenomen in 1604 — 201
De vesting — 203
Schansen bij Aardenburg en Sluis — 204
De vesting gemoderniseerd volgens het Nieuw-Nederlands Stelsel, 1699-1702 — 209
Het verval van de vesting — 211
Huidige situatie — 211

Woordenlijst vestingbouw — 213

Bibliografie — 220

Register — 227

English Summary — 239